

Xm. 87.

5
ERNESTVS PLATNERVS
VNIVERSITATIS LITTERARVM
LIPSIENSIS

H. T.

PROCANCELLARIVS
PANEGYRIN MEDICAM

D. III. APRIL. CLXXXCVIII

HABITAM

INDICIT

QVAESTIONES MEDICINAE FORENSIS
V. DE INANIBVS AMENTIAE PROBANDAE ARGVMENTIS
AD DEFENSORES.

ERNSTVS PLATNERVS

VNIERSITATIS LITTERARVM

LIPSIENSIS

M.D.

PROGNA OSCILLANS

PANEGYRICI MEDICAM

D. III. APRIL. MDCCCXIII

HABITAM

INDICIT

GRATIA MEDICINAE FORENSIS

V. DE INANIS AMERITAE PROGNOSIS ARGUMENTIS

AD DESSERTUM

VI
Quam legem aequitas, non audacibus et sceleratis, sed miseris et insontibus reis, aperuit amentiae excusationem, ea saepe numero a defensoribus nimium sollertibus et ingeniosis ad criminum atrocissimorum impunitatem traducitur, per quamdam calumniam non iuris, sed philosophiae. Nam, ut culpam a suis clientibus et poenam depellant, si morbus non in promptu est, ad naturales habilitates, inclinationes et propensiones confugiunt; quas vel a sanguinis temperamento, vel a neruorum tenore, vel ab aliis abditis causis ita deducunt, ut nihil non impotenti animo reus egisse videatur. Et cum ita culpam in corpus omnem deriuant, absolutionis argumentum necessarium se putant attulisse.

Nulla certe prauitas est animi humani, cuius, si non iustam atque legitimam, tamen probabilem causam e corporis prauitate aliqua non tandem eruere queas; praesertim si physiologorum atque medicorum decreta subtilitate acueris philosophiae. Ne maleuolentiam quidem excipio; in qua tam vehementer disceditur a sana mente et ratione, ut pro maximis eius iniquitatibus, vel apud me, prompta et parata sit amentiae uenia, non modo ad ignoscendum, sed etiam ad miserandum. Atque potest illa cogitatio hanc in animis nostris vim habere, ut multorum hominum, quibuscum uiuamus, stultitiam et insaniam, licet non legitimam, id est non per leges

IV

definitam, tanto moderatius ac lenius ferendam arbitremur. Nam etsi nihil ad dolorem acerbius est, quam iniurias et contumelias accipere non temere aut per indignationem, sed consulto et malefaciendi libidine illatas; quales esse solent eorum, qui in odiis, dissensionibus, altercationibus et rixis voluptatem quaerunt sine alio suo emolumento: tamen illud ipsum quod hinc acerbatis et molestiae percipias, opprimitur cito atque deletur, si intelligas, eos, qui infenso ita in te atque hostili animo sint, fortasse corporis vitio desipere atque peccare.

Sed hoc ignoscendi argumentum, quanquam ex inferiore naturae humanae cognitione, et omnino ex media philosophia petitur, in causis iudicialibus, quae ad inquirenda et disceptanda crimina constituuntur, nequaquam suppeditare potest amentiae excusationem talem, qualem iureconsulti exquirunt et probant. Hi enim, praetermissis omnibus contrariis metaphysicorum, hoc sumunt ut certum et ratum, mentem humanam arbitrio et facultate ad actiones voluntarias praeditam esse, et in arctissima societate et coniunctione corporis, huius tamen imperio minime subiectam teneri. Proinde nullam insaniam admittunt, nisi perspicua quadam aegrotatione et alienatione animi significatam: et quantum ad corpus, non illas ingeneratas et naturales infirmitates respiciunt, sed eas tantummodo, quae et vulgari, et medicorum loquendi usu, ad morbos referri solent. Ideo neque temperamenta, neque perturbationes animi, (recens barbaries passiones appellavit), morbis adnumerant; licet in vtriusque multum corporis malignitati attribuantur. Non autem satis est ad amentiam, adesse morbum; sed oportet talem eius, medicorum sententia, vim et impetum in reo extitisse, ut, velut sublata mentis aequilibritate, ratio praeponderaretur. Et ne iudices, ultra hunc medicinae et iuris scientiae modum, insaniae veniam diducant, maximis

ximis legum et reipublicae rationibus impediuntur. Enimvero crimen a fontibus deprecari, id ipsum quoque criminofum est: et qui reos quoscunque omnes insanos efficere student, videant ne, cum ab aliis crimen auertere summa opera enitentur, in crimen ipsi et animaduersionem incurrant. Et profecto totum hoc defendendi genus valde suspiciosum est et ad infringendam ac debilitandam legum auctoritatem inuentum et comparatum. Tanto magis aegre fero, quod plerique omnes, qui illo hodie vtuntur, hanc temeritatem et audaciam suam praeceptis et institutis philosophiae corroborare et quasi armare conantur.

Sed interdum ambigo, istorum inscitia magis reprehendenda sit, an incusanda fallacia. Namque illud etiam ipsum, quod disputant contra mentis libertatem, si ita verum esset, vt est apprime falsum, nihil ad culpae liberationem ponderis haberet. Etenim culpa, (imputatio recentioribus dicitur), alia moralis est, alia ciuilis. Culpa moralis, quae sedem ac fundamentum habet in libertate agendi, ducitur a violatione legis eius, quam, vt Ciceronis verbis dicam, non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa, (vel potius ratione), hausimus, arripuimus, expressimus. At eiusmodi culpa haec est, cuius homines vix aestimatores se audeant profiteri, iudices autem et punitores esse nullo modo possint. Itaque omne hoc iudicium ad internam cuiusque conscientiam et vel maxime ad Deum referitur; et si qua hinc vindicatio statuta esse et animaduersione putatur, cuius rei quandam ideam et formidinem omnium animis inhaerere videmus: tota illa pertinet ad viciscendam religionem et maiestatem virtutis, nec hominum arbitratu definitur, sed iustitia nimirum diuina. Culpae ciuilis autem, (noxam quoque, a nocendo, dicunt), omnis ratio et mensura inest in legibus humanis, et, sicuti hae ipsae quoque, publicae rei periculis

riculis et incommodis terminatur. Itaque poenarum per legum sanctiones constitutarum hic vnus et proprius finis praescriptus est: iniuriam, violentiam, noxam propulsare, vel, vt idem aliis verbis dicam, et singulorum ciuium, et communem omnium vniuersaeque societatis securitatem incolumitatemque tueri. Legis naturalis internam sanctitatem spectare, aut prauos malis afficere propter prauitatem: hoc nihil attinet ad iudicia, nisi quatenus ex peccantis prauitate et malitia maius et praesentius periculum reipublicae oboriri putatur.

Iam qui, vt reos tutelae suae commissos tanto acrius atque pernicacius defendant, subtilibus illis et spinosis quaestionibus de libertate mentis humanae nos implicare volunt, illamque aut simpliciter tollunt, aut omnibus cerebri et nervorum fibris, tanquam vinculis, alligant: non assequuntur rationem ac modum culpae ciuiliis: ergo etiam in poenarum vel irrogandarum, vel redimendarum causis vehementer errant. Enimvero poenarum seueritas non adhibetur ad vltionem virtutis, sed ad publicam custodiendam salutem; in qua omnis inest gubernatio administratioque ciuitatis. Illam igitur qui turbant maleficio, vipote fontes et nocentes, etiam si culpae moralis expertes perhibeantur, repellendi sunt, coercendi, opprimendi, hoc est, puniendi; ne amplius nocere aut velint, aut possint. Ad hunc poenarum finem adiunxerunt reparationem damni et audaciae terrorem. Atque his tribus, (nam corrigendi consilium prouidentiae magis et arbitrii est, quam sanctionis), omnis haec legum sanctio concluditur et comprehenditur. Nunc eamus per singula, vt quae amentibus conueniat, vel non conueniat excusatio, perspicue intelligatur.

I. Et prima quidem puniendorum delictorum causa et necessitas, quae ducitur a violentiae propulsione, ita est rei publicae commodis et periculis adstricta, vt ab illa, nisi violato officio

ficio et iure discedi non possit. Ergo omnis vana et inutilis deprecatio est, quam a culpae moralis obscuritate defensores arcessere plerumque solent. Etenim noxa civilis, quanquam expers malitiae, tamen propulsanda est et hactenus punienda. At, dicat aliquis, hoc modo ne insanis quidem et furiosis venia concedatur; quippe qui, si quidem facto violento nocuerunt, nocentes sunt ac propter noxam et culpam civilem puniendi. Sed hoc non tam difficulter, atque aliquis existimet, largimur. Namque detinentur illi miseri, custodiuntur, vincuntur, imo vero etiam, si opus visum fuerit, castigantur. Equid hoc tandem aliud est, quam punire? nisi vocabulo leniori dicere velis coercere. Et siue haec poena sit, siue coercitio: est certe auxilium et praesidium publicae securitatis; quo si quis contra insanos neget utendum esse, ipse, si non insanire, tamen sine febre delirare videatur. Qua de re si haec parte poenae ne ii quidem liberari possunt, quorum minime dubia insania est: multo minus contenti reo, cum nulla signa perturbatae mentis apparent, aut culpae moralis obscuritas, aut leuis aegrotatio aliqua opitulabitur.

II. De noxae, per delictum illatae, reparatione, cui inprimis et proprie poenarum vim leges voluerunt adhiberi, sic statuendum est, illam, nisi actio laedentis non voluntaria fuerit, haud condonari. Igitur haec vna iudicibus excusatio accipitur et probatur, si ostendus reum impotenti animo peccasse; quod quale sit et quomodo conficiatur, paullo deinceps explicabo. Sed quoniam hic locus aliquid difficultatis habet a praecipuis iuris naturae: quae hinc sunt repetenda, strictim volo enarrare.

Igitur noxa, cuius reparandae causa poena sumitur, omnis inest in laedentis non actione, sed voluntate; et quod actione ipsa illatum detrimentum est, v. g. rei familiaris, id vim habet
ad

ad obligationem, non item ad poenam. Vt si quis ignem alicuius domui subiecit, domumque instaurare et omnino damnum incendio factum restituere cogitur: id non est poenae, tametsi iuris: propterea quod non ad laedendi voluntatem spectat, sed ad ipsam laesionem. Attamen si ad restituendum detrimentum reo facultas deficit, illa noxa et culpa, quae vere inest in mera voluntate, tanto maioris aestimatur, et sic poena traducitur ad ipsam actionem. Itaque noxae reparatio, quam nunc dicimus, non fit proprie compensando, refarciendo, reddendo; sed ad eam satis est, ut reus propter laedendi voluntatem laedatur vicissim per modum ultionis. Atque in hoc inest pars praecipua humani iuris, quod cuique ad se vindicandum natura impertiuit, et cuius, in societate civili, quasi vicarium munus ad iudicia publica homines detulerunt.

Nunc quoniam omnis haec noxa voluntate nocentis aestimatur, hoc quidem proclive est, in factum non voluntarium, hactenus poenam cadere non posse: sed multum interest inter factum voluntarium, quale iudices intelligunt, et actionem liberam more definitam philosophorum. Illud sufficiens est ad culpam civilem, ergo quoque ad poenam: de culpa morali prorsus non quaeritur. Quae cum ita sint, omnem defendendi rationem sic institui oportet, ut probes, facinus a reo commissum voluntarium non fuisse, sed perturbato et impotentis animo susceptum; in quo cernitur excusatio amentiae. Nam insani hominis nullum factum voluntarium est, proinde nec laedendi voluntas: ergo, quandoquidem noxa, cuius per poenam expiatio magis, quam restitutio contenditur, ad laedendi voluntatem omnis reuocatur: huius voluntatis non particeps iniuriam nec facere potest, nec reparare, ideoque poena illum exsolui perspicuum est oportere.

At

At vero iureconfulti hoc, medicorum omnium concessu, sumunt vt certum et ratum, eiusmodi perturbationem et impotentiam animi, per quam voluntas de loco et statu dimouetur, si quidem in ea re corporis vitio aliquid sit attribuendum, non oriri a naturali coniunctione mentis et corporis, sed ab huius impulsu quodam violento et inuicto, morbi, licet non semper nomen, tamen vim et efficientiam habente. Qua de re ad probandum amentiam, vt supra dictum est, nihil momenti habent neque animi perturbationes, neque temperamentorum procliuitates. In quibus rebus, quandoquidem ad naturalem hominis statum et conditionem pertinent, si necessaria materia et causa inesset desipiendi: omnes tandem homines amentiae veniam participarent, id est, omnes suapte natura forent amentes; quod citius philosopho alicui ex Diogenis, vel Ruffauii schola, quam aut iureconfulto, aut medico admittendum videatur. Igitur quantumuis copiose et facunde demonstraueris, v. g. homicidam aliquem, ad detestabile scelus excaecata et ira, ad hanc autem bilis sanguinisque aestu et omnino corporis facibus incensum atque inflammatum fuisse: nihilo magis illum legitimo supplicio liberaueris. Nec in eo quicquam abhorret ab humanitate et cultu philosophiae sanioris: quae plerumque defensorum vociferatio atque lamentatio esse solet. Etenim si nullum factum oporteret voluntarium censeri, de quo an non perfecte liberum sit, et nullo corporis vitio commissum, metaphysici queant dubitare: locus plane non poenis in ciuitate relinqueretur. Itaque laudanda est iudicum constantia, qui istis argutiis non aut legum vocem interpellari, aut sua decreta retardari et impediri patiuntur.

III. Perinde, quatenus ad exemplum et terrorem poenarum necessitas refertur, vnum verum defendendi argumentum residet in illa mentis impotentia ac voluntatis. Nam ne

B

hic

hic quidem culpam moralem iudices, sed noxam et vel maxime laedendi voluntatem spectant, vtpote publicae securitati periculofam, praesertim crescente in aliquo genere delictorum frequentia. Sic debet intelligi: cum reus, propter laedendi voluntatem, supplicio afficitur: alij, similibus formidine malorum, a laedendi voluntate absterrentur. Sed vt hoc modo, per vim exempli atque terroris, publicae securitati consulatur, eius, a quo poena exigitur et sumitur, malitia et voluntas laedendi comperta esse debet atque manifesta. Quae cum in amentibus nulla inest: propter exemplum in eos animaduertere non magis ab humanitate, quam a legum consilio et fine alienum foret.

Ex his planum et apertum est, amentes atque insanos non propter culpae moralis obscuritatem poena iudiciorum liberari, sed quod in facto non voluntario non inest noxa, quam aut ob legum sanctiones et communia ciuium iura viciscendo oporteat reparare, aut, ad deterrendam peccandi audaciam, acerbitatis vel turpitudinis nota quadam insignire. Igitur quoniam sic instituta et comparata iudicia sunt, vt nulla criminis excusatio admitratur, nisi ad noxae et poenae ciuiliis ideam apta et conueniens: omnis iam defendendi via et ars in hoc versatur, vt, si modo non abhorret a veritate, reum demonstret noxa carere. Etenim quae ad deprecandam culpam moralem longinquius plerumque, vel ex philosophiae, vel ex physiologiae interioribus literis, defensores arcessere consueuerunt, ea aut omnino vana sunt, aut, si quid solidi roboris habent, miserationis, non absolutionis, argumentum afferre deprehenduntur.

Scripsi

Scripsi hanc prolusionem, vt per eam publice commendaretur

CANDIDATVS DOCTISSIMVS
CHRISTIANVS THEOPHILVS WENDLERVS
DRESDANVS
MEDICINAE BACCALAVREVS

publica commendatione Ordinis Nostri, cui et inusitatam diligentiam, et egregiam doctrinam probauit, vere dignus.

Natus est a. c101000LXXI. patre Christiano Ludonico, tunc temporis scholae ad sanctae crucis memoriam consecratae, Collega, nunc sacrorum apud Wurcenenses Antistite maxime Reuerendo; matre Ioanna Friderica Fiedleria. In primis litterarum elementis magistrum habuit ipsum patrem suum. Deinde, his imbutus, scholae Grimmenfis disciplinae commissus est, et a Muckio, Hofmanno, Reichardo, Hochmuthio et b. Richtero ad omnem humanitatem institutus. Ita cum litterarum tirocinium deposuisset, A. c101000cxc. ad Academiam nostram accessit Rectore b. Schotto. Hic philosophiae tum Caesari, tum mihi quoque assedit. Et cum theologiae in principio se deuouisset, Burscheri, Rosenmuelleri, b. Mori, Keilli, in hoc genere acroases audiuit. Sed deinde, mutato consilio, ad artem medendi animum et studium suum applicauit. Igitur in physicis Hindenburgium, in historia naturali Ludwigum, in chemia et pharmacia Eschenbachium audiuit. Botanica ab Hedwigio, anatomen ab Haasio, Ord. Nostri Sen. Grauiß, etiam a Fischero, physiologiam et a me, et ab Hebenstreitio accepit; quem eundem quoque in materia medica, pathologia, therapia vtraque, denique in chirurgia et medicina forensi magistrum se habuisse, et praeterea quoque patronum,

maxi-

maxime laetatur. Multum quoque ad morborum difficiliorum et obseruatione prae caeteris dignorum, cognitionem se profecisse ait in Kochii schola. Formularum scribendarum artem Daehnio, chirurgiam obstetriciam Richtero in acceptis refert. Laudat gratus et celebrat patronos omnes ac singulos, quorum beniuolentia et liberalitate hic Lipsiae fuit adiutus: Academiae nostrae Curatores, a quibus et stipendio Electorali et Oehmiano ornatus fuisset; tum Ordinem Nostrum, qui stipendium Mullerianum in eum contulisset; etiam Bosseckium, Holleuferum Canonicum et alios. A. xcv. post tentamen per colloquia factus est ab Ordine Nostro Baccalaureus, verissimo merito suo. A. xcvi. Vindobonam comueuit, ut communem illum Germaniae praeceptorem, Frankium, audiret et in ipso actu et negotio ad medendi artem institueretur. Hoc anno, habitis auditionibus publicis de febre scarlatina, alterius colloqui causa comparuit apud Ordinem Nostrum, omnium iudicio ornatus sic, ut venia petendi Doctoris iura et ornamenta ei decerneretur, si disputationem publicam antea more maiorum habuisset. Hanc habuit d. III. April. super libello, cuius ipse auctor est: de curatione morborum, et praecipuis, quibus ea perficitur, causis, Praeside Carolo Gottlobo Kuehnio, Philos. et Med. Doctore, Med. Prof. Extraord. Acad. Litterar. Diionensis et Med. Heluer. Sodali, Collega et amico coniunctissimo carissimoque. Ego vero, post habitam disputationem, Cancellarii vice et auctoritate, veniam capeffendi summum in Medicina honorem, Candidato dignissimo impertiui: et illa eadem die Doctoris iura et ornamenta in eum contuli, collataque, tum per has litteras, tum per tabulam publicam, publice indixi.

P. P. F. Pasch. 1793.

EX OFFICINA KLAVBARTHIA.

Pln 598

(1743)

ULB Halle

002 043 564

3

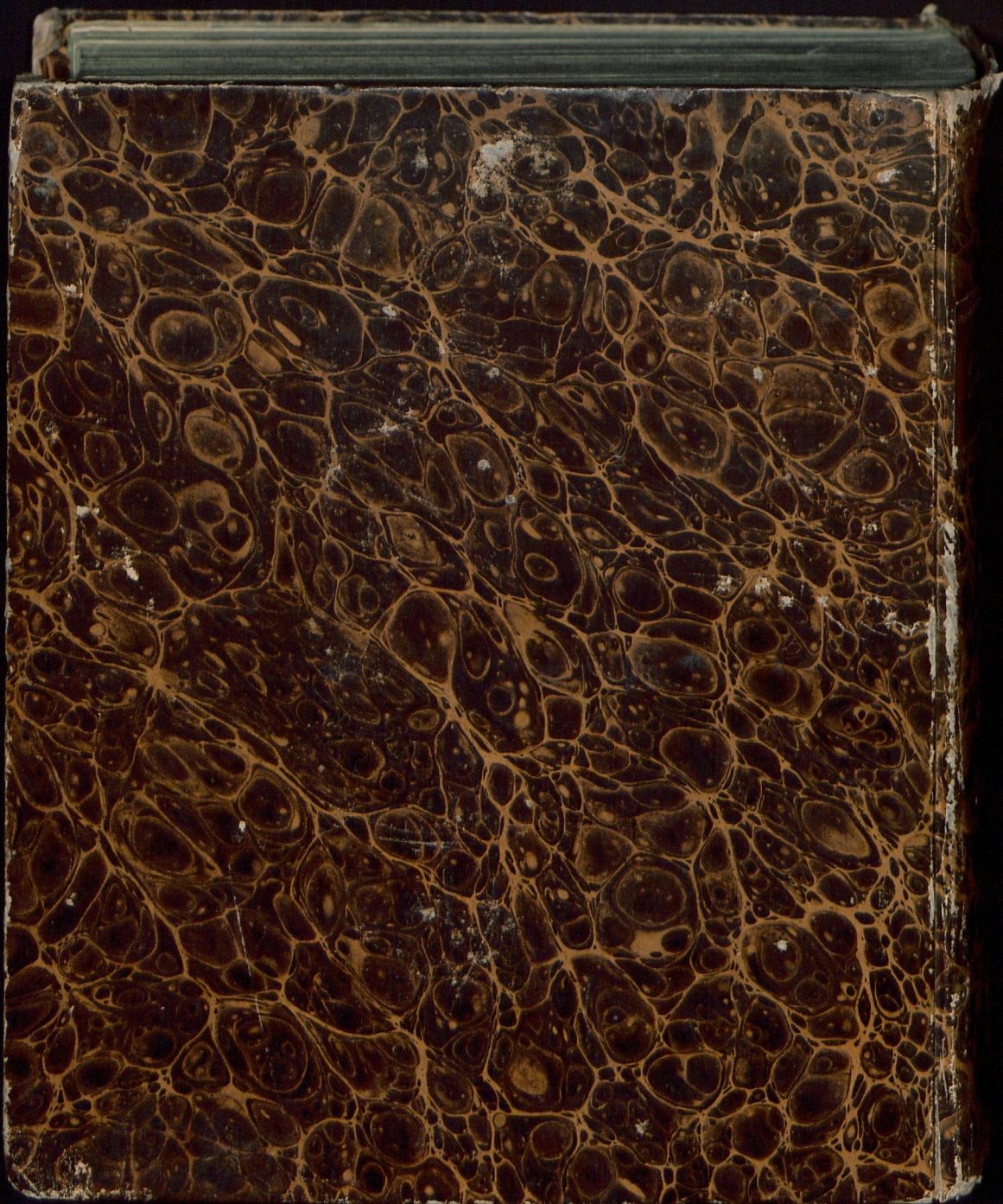

sb

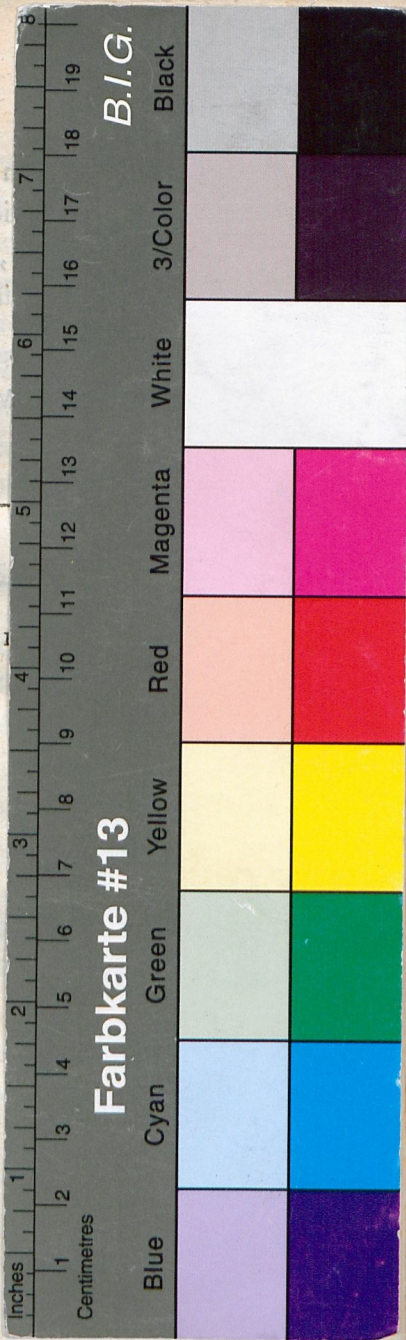
W 78

HL

5

ERNESTVS PLATNERVS
VNIVERSITATIS LITTERARVM
LIPSIENSIS

H. T.

PROCANCELLARIVS
PANEGYRIN MEDICAM

D. III. APRIL. MDCCCXCVIII

HABITAM

INDICIT

QVAESTIONES MEDICINAE FORENSIS
V. DE INANIBVS AMBENTIAE PROBANDAE ARGVMENTIS
AD DEFENSORES.

